

AWANTURA O TALENTY

Kiedy chodziłam do szkoły, a było to... wiele lat temu, uczniów dzielono na trzy kategorie: utalentowanych, normalnych a właściwie przeciętnych i „głębów”. Uczniowie utalentowani mieli wzorowe zachowanie i bardzo dobre oceny ze wszystkich przedmiotów, przeciętni uczniowie radzili sobie, a ich oceny były po prostu dobre. Natomiast do grupy „głębów” zaliczano takich uczniów, z których: „już nic nie będzie” i którzy „niczego się nie nauczą”. Po zaszufładowaniu do którejś z kategorii bardzo ciężko było ją opuścić., a kolejne pokolenia wzrastały w przekonaniu, że utalentowanych jest niewiele i, że opuszczenie szufładki „głęb” wymaga ogromnego samozaparćia i ogromnej pracy i... rzadko kiedy się udaje.

Spoglądając na losy „głębów” z mojej klasy, z radością konstatuuję, że prawie wszyscy stali się szanowanymi obywatelami, odnoszą sukcesy, awansują w korporacjach lub prowadzą własne przedsiębiorstwa.

Pojawiają się pytania. Czy moi koledzy i koleżanki faktycznie byli „głębami” skoro teraz odnoszą sukcesy? A może podział na utalentowanych i „głębów” był błędny? Skąd się wziął taki podział? Jaka jest definicja osoby utalentowanej? I co to w ogóle jest talent?

Według Słownika PWNⁱ, talent to niezwykła, nieprzeciętna zdolność twórcza, wybitne uzdolnienie do czegoś. Słownik podaje przykłady talentu aktorskiego, literackiego, malarskiego i muzycznego oraz określa talent jako niepospolity, wybitny, samorodny i wrodzony. Ponadto definiuje również pojęcie talentów towarzyskich jako umiejętność zabawiania, ożywiania towarzystwa; cechy charakteru sprzyjające temu (wdzięk, elokwencja, poczucie humoru itp.). Wikipedia podaje natomiast, że talent, inaczej uzdolnienie, to wrodzone albo nabyte predyspozycje w dziedzinie intelektualnej lub ruchowej, przejawiające się większym lub mniejszym stopniem sprawności w danej dziedzinieⁱⁱ.

Z kolei, dla Stefana Widomskiego, byłego wiceprezesa koncernu telekomunikacyjnego Nokia, człowiek utalentowany, to człowiek często niesforny, przy czym ta niesforność przekłada się na kwestionowanie dotychczasowych interpretacji, sposobów dokonywania czegoś, wykorzystania środków, którymi dysponuje i na robienie rzeczy inaczejⁱⁱⁱ.

A jak talent definiowany jest w szkole?

Jedną z najbardziej rozpropagowanych definicji talentu, a właściwie dziecka utalentowanego jest ta zawarta w Raporcie Marlanda.^{iv} Według definicji: uzdolnionymi i utalentowanymi są dzieci, które posiadają wybitne zdolności, dzięki którym mogą wykazać się zaawansowanymi dokonaniem. Uzdolnione i utalentowane dzieci wykazują się osiągnięciami w jednej lub kilku dziedzinach, takich jak:

- ogólne zdolności umysłowe,
- specyficzne umiejętności w głównych przedmiotach szkolnych,
- zdolności przywódcze,
- sztuki plastyczne i wykonawcze,
- zdolności psychomotoryczne.

Istnieje również wiele innych definicji, określających, czym są zdolności i uzdolnienia. Ich krótka analiza znajduje się poniżej. Najpierw jednak, chciałabym zwrócić uwagę na to, że według większości definicji: zdolności, uzdolnienia i talent, to nie to samo (choć słownik stosuje te określenia wymiennie). Według Ośrodka Rozwoju Edukacji: „...nie każda osoba uzdolniona może mieć talent, ale każda osoba z talentem musi być uzdolniona specjalnie.”^v

Rozpocznę, więc od definicji zdolności i uzdolnień. Najczęściej odwołują się one do efektów działań osoby posiadającej owe zdolności/ uzdolnienia. Co więcej, efekty te muszą być: ponad przeciętne, zaawansowane, niezwykle, wyjątkowe. Mogą dotyczyć rzeczy ogólnych, bądź specjalistycznych – w tym wypadku ogólnym jest np. inteligencja, szczegółowym natomiast, zdolność specjalna w sferze działalności umysłowej. Niektóre definicje odwołują się porównywalnego sposobu działania w podobnych sytuacjach, szybkości reakcji, czy wyższej jakości tegoż działania. Jest też i taka grupa definicji zdolności i uzdolnień, która odnosi się do czynników i warunków wewnętrznych jednostki. A więc osoba uzdolniona posiada to coś, jakieś właściwości psychiczne, właściwości osobowości...

Powyższa analiza skłania do zadania pytania: DLACZEGO? Dlaczego opisywane jednostki mają „to coś”? Skąd biorą się te zdolności? Jaka jest ich geneza? I co to jest talent?

Na szczęście, w odpowiedzi na tak postawione pytania pomaga INSTYTUT GALLUPA, który od przeszło 25 lat prowadzi badania dotyczące talentów. Według ich definicji: **talent, to każdy powtarzający się wzorec myślenia, odczuwania lub zachowania, który może znaleźć pożyteczne zastosowanie.** Co więcej, talenty są trwałe i niezmiennie, a za ich istnienie odpowiada... MÓZG!!! A dokładnie synapsy, czyli połączenia między komórkami mózgowymi.

Aby wyjaśnić znaczenie mózgu w tworzeniu talentów, przedstawię skróconą historię rozwoju człowieka^{vi}. Już w życiu płodowym, na sześćdziesiąt dni przed narodzinami, komórki nerwowe naszego mózgu zaczynają się komunikować pomiędzy sobą tworząc właśnie synapsy. W chwili urodzenia każdy z nas posiada około **sto miliardów komórek nerwowych.**

Do wieku trzech lat, każda z tych stu miliardów komórek nerwowych wytwarza około piętnaście tysięcy połączeń synaptycznych. Taka liczba budowanych stale nowych połączeń stwarza nieskończone możliwości rozwoju, a dzieci wykorzystują swoje naturalne możliwości i poznają świat ucząc się go i przystosowując się do zastanych warunków. Można by porównać mózg do odkurzacza, który zbiera z otoczenia WSZYSTKO, co może. Gdy jesteśmy mali, głównie wchłaniamy bodźce budując naszą unikalną sieć połączeń neuronalnych. Ale tak, jak z odkurzaczem, masz mózg, na tym etapie, ma w pewien sposób ograniczone możliwości. Ciągłe pochłanianie informacji prowadzi nie tylko do budowy sieci neuronalnych, ale również do tworzenia się połączeń silniejszych, szybszych, lepiej utrwalonych. Dzieje się tak, gdy określone bodźce często poruszają naszą sieć i przez to częściej używane połączenia stają się trwalsze i lepiej przewodzą informacje. Są efektywniejsze, szybsze, skuteczniejsze i sprawniejsze w pracy z danymi i określonym rodzajem informacji.

Aby ułatwić funkcjonowanie i sprawność działania, pomiędzy trzecim a piętnastym rokiem życia mózg likwiduje około połowę z utworzonych wcześniej połączeń synaptycznych i pozostawia te, które były używane najczęściej, które stały się najmocniejsze, te na których zapisane są indywidualne wzorce myślenia, odczuwania i zachowania. To kim jesteśmy i codziennie się stajemy, nie zależy bowiem od ilości już stworzonych połączeń synaptycznych w naszym mózgu, ale wyłącznie od tego, w jaki sposób wykorzystujemy nasze najsilniejsze połączenia.

Z punktu widzenia teorii przedstawionej przez Instytut Gallupa, talent, jest naszym częstym zachowaniem, do którego mamy łatwy dostęp. Mamy tę umiejętność w sobie

– zapisaną na ścieżce synaptycznej. Bez względu na miejsce, warunki i czas, możemy go z przewidywalnym powodzeniem używać i zastosować. Z tej perspektywy **każdy ma to „COŚ”, co jest talentem**. A to oznacza, że każde dziecko ma potencjał do tego aby być mistrzem i **KAŻDE DZIECKO JEST UTALENTOWANE**.

Aby jednak zostać mistrzem sam talent NIE WYSTRZCZY. Potrzeba zbudować silne strony. **Silna strona to połączenie talentu z wiedzą i umiejętnościami**.

SILNA STRONA = TALENT + WIEDZA + UMIEJĘTNOŚCI
--

I to jest, według mnie, największe wyzwanie, jakie stoi przed nauczycielami. **Po pierwsze**, należy pomóc uczniom w zidentyfikowaniu ich talentów. Skoro każdy uczeń jest utalentowany, to wystarczy uważna obserwacja podczas lekcji, a uczeń sam pokaże swoje wzorce myślenia, odczuwania i zachowania.

Po drugie, należy wyposażyć uczniów w wiedzę. To szkoła robi najlepiej. Choć można by się zastanowić, czy wszyscy uczniowie opuszczają szkołę tak samo wyposażeni? Niestety nie. W tym miejscu muszę jeszcze raz przywołać badania prowadzone przez Instytut Gallupa. Jednym z wniosków z badań prowadzonych w grupie 198 000 osób było obalenie dwóch mitów:

- 1. Przez naukę każdy może stać się kompetentny niemal w każdej dziedzinie.**
- 2. Największa przestrzeń do rozwoju każdej osoby to obszar jej słabości.**

A to oznacza, że nie wszyscy uczniowie będą mieli tak samo wysokie oceny z matematyki, fizyki, chemii, historii i polskiego. Właśnie ze względu na różne wzorce myślenia, odczuwania i zachowania jakimi się posługują oraz ze względu na to, iż czasami nauczyciele nie rozpoznają tych wzorców.

I po trzecie, szkoła jest wyśmienitym miejscem aby wzbudzić w uczniach chęć do łączenia ich talentu z wiedzą i aby kształcili na ich bazie umiejętności, dzięki którym w dorosłym życiu będą wyjątkowi, unikalni, najlepsi i niepowtarzalni.

Rok szkolny 2010/2011 ogłoszony został przez Ministra Edukacji Narodowej rokiem odkrywania talentów... I to jest wspaniała inicjatywa. Postuluję aby w trakcie tego roku rzeczywiście odkrywano talenty w uczniach, talenty różnorakie, aby pozwolono im rozkwitać i aby nauczyciele z szacunkiem przyjmowali różnorodność, którą zastają w klasach. Natomiast, przedstawiona powyżej definicja i geneza talentów niech będzie moim wkładem w jednolite zrozumienie talentów, jakie są wokół nas.

BIBLIOGRAFIA

- Buckingham M., Clifton D. O. – *Teraz odkryj swoje silne strony*, Wydawnictwo MT Biznes, Warszawa 2003.
- Gut R., Piegowska M., Wójcik B. – *Zarządzanie sobą*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2008.
- Ośrodek Rozwoju Edukacji - *Wybrane definicje zdolności, uzdolnień, talentu*, Wydawnictwo CODN, Warszawa 2009
- Słownik języka polskiego*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1989
- Widomski S. - *Kilka uwag na temat: Talenty, talenty, talenty...*, w: *Talenty Polaków V Kongres Obywatelski*, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk 2010

ⁱ *Słownik języka polskiego*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1989.

ⁱⁱ <http://pl.wikipedia.org/wiki/Uzdolnienie> - z dnia 10.11.2010.

ⁱⁱⁱ S. Widomski - *Kilka uwag na temat: Talenty, talenty, talenty...*, w: *Talenty Polaków V Kongres Obywatelski*, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk 2010, ss.31-34.

^{iv} Ośrodek Rozwoju Edukacji - *Wybrane definicje zdolności, uzdolnień, talentu*, Wydawnictwo CODN, Warszawa 2009, s. 1.

^v *ibidem*, s. 5.

^{vi} Na podstawie: M. Buckingham, D. O. Clifton – *Teraz odkryj swoje silne strony*, Wydawnictwo MT Biznes, Warszawa 2003.